

VABARIIGI PRESIDENDI KANTSELEI

Hr Karel Rüütli
Hr Rein Randver
Hr Tiit Tammsaar
Hr Kalvi Kõva
Hr Kalev Kotkas
Hr Lembit Kaljuvee

09.05.2013 nr 2.1-4/1180-2

Austatavad Riigikogu liikmed

Vabariigi Presidendi palvel tänan Teid põhjaliku kirja ja kiire teabevahetuse eest, mis oli Jahiseaduse väljakuulutamise otsustamise ettevalmistamisel suureks abiks.

Vabariigi Presidendi Kantselei ametnikud töötasid riigipeale seaduse väljakuulutamise otsustamiseks ette nähtud aja (14 kalendripäeva) vältel vastuolusid tekitava Jahiseaduse (edaspidi JahiS) ning selle menetlemisega seotud materjalid põhjalikult läbi, kogudes ka lisateavet. Selle töö tulemusena vaieldamatult põhiseadusvastaseid sätteid seaduses ei tuvastatud. Küll aga selgus info kogumise käigus, et jahimeeste seas on tuntav ebakindlus ja ebaselgus paljudes olulistes küsimustes, mis seonduvad uue seaduse rakendamisega.

Seepärast peab riigipea oluliseks võimalikult kiiresti, aga kindlasti enne seaduse jõustumist anda üheselt mõistetavad selgitused uue seaduse mõjude kohta nii jahimeestele kui maaomanikele ja looduskaitsetele.

Samuti tuleb riigipea hinnangul jälgida seaduse rakendumist ja vajadusel teha parandusi. Kui seadusel on varjatud põhiseadusevastaseid mõjusid, siis need selguvad õiguskantsleri järelevalve ja kohtumenetluste tulemusel. Seaduse sätete senine analüüs ei ole taoliste vastuoludele viidanud.

Alljärgnevalt mõned mõttekäigud kommentaariks Teie esitatud argumentidele seaduse võimaliku põhiseadusvastasuse asjus.

1. Seaduse jõustumine.

Põhiseaduse §-s 108 on ette nähtud üldine seaduste jõustumise tähtaeg: see on kümnes päev pärast Riigi Teatajas avaldamisest. Pikem kohanemisaeg on vajalik erandlikel juhtudel, mil seaduse jõustumise eel tuleb nende inimeste tegevus, keda seadus puudutab, oluliselt ümber korraldada ja sellised ümberkorraldused nõuavad objektiivselt pikemat aega. Üldreeglina näevad kõik seadused ette õiguste ja kohustuste muutumise ning kümnepäevane aeg loetakse üldreeglina uue olukorraga kohanemiseks piisavaks.

JahiS § 67 lg 2 kohaselt kehtivad 1. juunil 2013 kehtivad jahipiirkonna kasutusõiguse load kümme aastat osas, milles need pole vastuolus uue seadusega. Seaduse jõustumisel säilib õigus pidada päevasel ajal jahti lepinguta (nn vana Jahiseaduse § 44 lg 2, uues seaduses § 25 lg 2). Jahipidamise jätkamise eelduseks ei ole lepingute sõlmimine enne seaduse jõustumist. Samuti ei tulene seadusest kohustus hüvitada käesoleval aastal ulukikahju. Õiseks jahipidamiseks on kokkulepe maaomanikuga nõutav ka nn vana seaduse järgi.

Kokkuvõttes ei ilmnenud fakte, mis kinnitaksid, et mõnest JahiS sättest tuleneksid uued kohustused ja piirangud, mis takistaksid jahipidamise jätkamist.

2. Jahi keelamise võimalus

Jahipidamise keelamine on võimalik ka nn vana seaduse alusel. Juhin ühtlasi tähelepanu, et Teie kirja joonealuses märkuses nr 10 esitatud viide Euroopa Inimõiguste Kohtu otsusele 20.01.2011, 9300/07 *Hermann vs Germany* on eksitav. Viidatud punktis 55 kirjeldatakse Saksamaa kui vastustaja-riigi õigustust kehtivale seadusele. See ei ole kohtu seisukoht. Kohtu seisukoht lükkab Saksamaa õigustuse ümber ja kohus märgib, et kaebajaks oleva maaomaniku õigusi on talle pandud kohustusega taluda tema maal jahipidamist ja jahi keelamise õiguse puudumisega rikutud. Kohtu seisukoht on esitatud p-des 72 jj, kokkuvõtlikult p-des 93 ja 94 ning otsuse lõpus.

3. Ulukikahjude hüvitamine

Ulukikahjude hüvitamise kord muutub oluliselt, ent muudatus rakendub ligikaudu aasta pärast. Ulukikahjustuste ennetamise teatise saab JahiS-st tulenevalt hakata esitama alates 2014. aastast. Seaduse väljakuulutamise otsustamiseks teabe kogumisel selgus, et levitatud on eksitavaid tõlgendusi, justkui võimaldaks seadus hakata kahjude hüvitamist taotlema juba 2013. aastal enne seaduse jõustumist esitatud teatiste alusel. See tõlgendus ei rajane JahiS-l ja on õigusvastane. Selleks, et maaomanik saaks kahjude hüvitamist taotleda, tuleb JahiS § 44 lg-s 3 ette nähtud teatis esitada enne 1. maid 2014.

Väide „[m]aaomaniku piiramatu õigus keelata oma kinnistul jahipidamine ei ole kooskõlas JahiS poolt kehtestatava jahipiirkonna kasutaja piiramatu vastutusega“ on ebatäpne. Esiteks ei ole jahipidamise keelamise õigus piiramatu: piirangud on ette nähtud JahiS § 25 lg 3. Need piirangud on tõepoolest kitsad ja mõeldud erandlikeks juhtudeks. Teiseks ei ole jahipiirkonna kasutaja vastutus piiramatu. Vastutus on JahiS §-de 44-46 kohaselt jagatud

jahipiirkonna kasutaja, maaomaniku ja riigi vahel. Jahipiirkonna kasutaja ei ole kohustatud hüvitama kogu uluksõraliste poolt tekitatud kahju. Üldse ei tule kahjusid hüvitada, kui maaomanik on jahipidamise keelanud või ei ole esitanud ulukikahjustuste ennetamise teatist, on takistanud jahipidamist või ei ole täitnud enda kohustust rakendada kahjustuste vältimiseks kaitseabinõusid; samuti kui kahjustused pole ulatuslikud (üksikasjalik kahju hüvitamist välistavate tingimuste loetelu on JahiS § 44 lg-s 5).

JahiS § 25 lg 1 kohaselt tuleb jahipidamiseks sõlmida kinnisasja omanikuga leping. Leping on kahepoolne, st eeldab mõlema poole nõusolekut lepingu tingimustega. Mh lepitakse kokku kahjudega seonduv. Kui kokkuleppele jõuda ei õnnestu, ei tulene sellest jahipidamise keeld. Vastavalt JahiS § 25 lg-le 2 tohib jahti pidada ka lepinguta. Kahjude hüvitamine toimub sel juhul JahiS § 44 kohaselt, mh arvestades lõikes 1 nimetatud piirmäära ja lõikes 5 nimetatud kahju hüvitamise kohustust välistavaid tingimusi.

4. Jahipidamisõiguse tasu väidetav vastuolu Põhiseaduse §-ga 113

Keskkonnatasude seaduse (vt JahiS §-s 68 ette nähtud muudatused, mis näevad ette tasu suuruse, maksmise, tagastamise jm) ja JahiS § 7 lg 2 kohaselt tasutav jahipidamisõiguse tasu on tõepoolest käsitletav riikliku lõivuna PS § 113 mõttes. Riigilõiv ja riiklik lõiv on aga kaks erinevat instituuti, mistõttu riigilõivu kohta põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluses langetatud kohtuotsused ei ole üks-ühele jahipidamisõiguse tasule ega muudele riiklikele lõivudele ülekantavad. Nt on riiklik lõiv ka riigituludesse kantav kautsjon.

5. Looduskeskkonna kaitse ja seirega seotud kohustused

Vastavalt uue JahiS § 21 lg-le 4 koostab riik (keskkonnaministri määratud asutus) igaaastase ulukite seire aruande, milles tuleb näidata ulukiasurkonna seisundi kirjeldus, seisundi muutus, seisundi prognoos ja ohutegurid ning uluki soovituslik küttimismahud ja -struktuur. Kui liigi soodne seisund on ohus või kui liigi arvukuse suurenemine tingib olulise negatiivse mõju keskkonnale, koostatakse Looduskaitse seaduse §-s 49 ette nähtud tegevuskava liigi kaitseks või arvukuse piiramiseks. Selles tegevuskavas nähakse ette vajalikud abinõud ja ressursid.

Riikliku seire tulemusi peab arvestama jahindusnõukogu jahipiirkonna küttimismahu ja -struktuuri kokkuleppimisel. JahiS § 22 lg 4 kohaselt on Keskkonnaametil õigus keskkonna kaitseks seada lisapiiranguid ja -tingimusi.

Järelikult juhul, kui maaomanikud ja jahipidajad otsustavad kokku leppida uluksõraliste asurkonda kahjustavad küttimismahud ja -struktuuri, on riigil siiski võimalik sekkuda. Jahindusnõukogu moodustamisel ja koosseisu ning töökorra kinnitamisel (JahiS § 9 lg 2) on Keskkonnaameti peadirektoril võimalik arvestada keskkonnakaitselist eesmärkidega. Riigi

sekkumise võimalusele ning Põhiseadusest ja seadustest tulenevatele kohustustele saab tähelepanu juhtida ka riigi esindaja jahindusnõukogus.

Eeltoodust tulenevalt ei ole võimalik tõsikindlalt väita, et seadus ei näe keskkonna kaitseks ette piisavalt võimalusi.

6. Jahipidamise kui ühe vaba eneseteostuse õiguse piirangud ja viited võrdsuse põhimõtte rikkumisele

Põhiseaduse § 19 kohaselt on igaühel õigus vabale eneseteostusele. See õigus on piiratud teiste inimeste õiguste ja vabaduste ning seadustega.

Jahipidamine on üks vaba eneseteostuse vorm. Jahipidamist lubab Põhiseadus piirata avalikes huvides ja teiste isikute õiguste kaitseks. Kitsendused, millel ei ole kaalukat eesmärki ja mis on vastuolus proportsionaalsuse põhimõttega (põhimõttega, mis nõuab, et isiku õiguste piiramisel valitakse piirangu eesmärgi saavutamiseks sobivaist vahendeid isikut vähim koormav) on põhiseadusvastased. Jättes kõrvale muud vaba jahipidamist piiravad nõuded (jahitunnistus, jahiluba, ohutusnõuded jpm) tuleb uurida jahipidamise piiranguid, mis on seatud maaomaniku huvides. Jahipidamise õigus on piiratud maaomaniku õigusega oma maad vabalt kasutada, käsutada ja vallata (PS § 32), maaomaniku õigused omakorda kohustusega arvestada üldisi huve ja seaduslikke kitsendusi. Ka maaomaniku õiguste piiramine peab olema kantud kaalukast eesmärgist ja olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. Võõral maal jahipidaja ja maaomaniku õigused on põrkuvad. JahiS ülesanne on leida regulatsioon, mis riivab e piirab PS § 19 sätestatud vaba eneseteostuse, sh vaba jahipidamise õigust ja PS § 32 sätestatud omandiõigust põhiseaduspäraselt. Vaadeldes JahiS sätteid, mis reguleerivad maaomaniku ja jahipidaja suhet, senise põhiseaduseõiguse teooria ja praktika ning Euroopa Inimõiguste kohtu lahendite valguses, ei ole võimalik näidata, et mõni JahiS norm piiraks põhiseadusvastaselt jahipidaja või maaomaniku põhiõigusi. Nagu kirja alguses märgitud, ei ole väga lühikese aja jooksul ja seaduse rakendamise praktikat teadmata võimalik leida varjatud põhiseadusrikkumisi.

Tähele tuleb panna, et põhiõiguse riive ja rikkumine on erinevad õigusmõisted. Põhiseadusevastane on põhiõiguse rikkumine. Põhiõiguse riived jagunevad põhiseaduspärasteks ja põhiseadusvastasteks riiveteks. Põhiseaduspärane on põhiõiguse riive, millel on legitiimne eesmärk ja mis on kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega. Selline käsitus tuleneb põhiõiguste kaitse dogmaatikast ega ole päriselt kooskõlas eesti keele tavalooikaga, mistõttu tekitab aruteludes sageli vääritimõistmisi.

Teie kirjas on viidatud ka võrdsusõiguse rikkumisele. Jahipidajaid ja teisi võõral maal viibijaid ei saa pidada ulukikahjude hüvitamise kontekstis võrreldavateks isikute

gruppideks. Jahipidajatel on võimalik osaleda kahjude ennetamises, teistel seda võimalust ei ole. Samuti on jahipidajate, fotograafide ja matkajate õigused võõral maal viibides erinevad.

Küsimus materiaalselt vähem kindlustatud jahimeeste juurdepääsust jahipidamisele. Jahipiirkonna kasutusload jäävad peale seaduse jõustumist kümneks aastaks kehtima ja jahilube väljastab jahipiirkonna kasutaja. Selline regulatsioon ei tingi iseenesest jahilubade hinna tõusu. Nagu eelnevalt selgitatud, ei kaasne ka kohustusega osaleda ulukikahjustuste hüvitamises kiiret ja hüppelist kulude kasvu. Seega ei ole võimalik usutavalt põhjendada nõuvarandusliku tsensuse tekkimist. Seadus ei kirjuta taolist muudatust ette. Rakenduspraktika võimalike ebasoodsate muudatuste tekkimist on siiski vaja tähelepanelikult jälgida ja vajadusel kaaluda täiendavate tagatiste kehtestamist võrdse ja vaba jahipidamisõiguse kindlustamiseks.

Lugupidamisega

/allkirjastatud digitaalselt/

Siim Raie
Direktor

Koopiad:

1. Keskkonnaminister pr Keit Pentus-Rosimannus
2. Eesti Jahimeeste Selts
3. Õiguskantsler hr Indrek Teder

Ülle Madise 631 6202